

словосочетаний в рамках культурных, исторических и социальных ценностей эпохи американского романтизма.

Ключевые слова: категория коннотативности, когнитивная грамматика, словосочетание, структурный подход.

Gach N., PhD.,
Institute of Philology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

"CULTURAL CONNOTATION OF WORD PHRASES IN AMERICAN POETIC DISCOURSE OF THE XIX CENTURY"

The article analyzes the cognitive-pragmatic functioning of word phrases in American poetry of the XIX century from the point of view of the author's intentions, and reviews specifics of realization of the theme "war" at the word phrases level in the framework of cultural, historic and social values of the epoch of the American romanticism.

Key words: category of connotation, cognitive grammar, word phrase, structural approach.

УДК 806.0:801.5

Гетьман З.О., д.філол.н., проф.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕРВАНИХ І УСІЧЕНИХ СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ)

Статтю присвячено явищу апосиопези, яке лежить в основі переривання та усічення синтаксичних конструкцій, що кваліфікуються як рекурентні і притаманні граматичній системі іспанської мови. Зазначені конструкції аналізуються в структурному і комунікативно-функціональному аспектах.

Ключові слова: апосиопеза, перервані синтаксичні конструкції, усічені синтаксичні конструкції, порушення послідовності мовлення, сигнали розмовності, комунікативна самодостатність.

Перервані та усічені синтаксичні конструкції слід кваліфікувати як один із різновидів порушення послідовності мовлення в його діалогічній формі: мовленнєвий ланцюжок

адресанта переривається реплікою адресата. Йдеться про взаємодію граматики двох мовців у процесі формування діалогічного тексту, що впливає із специфіки розмовного мовлення. Сигнали розмовного мовлення стосуються композиції діалогічної форми спілкування, а саме архітектоніки діалогічного тексту, його мовленнєвого втілення, яке реалізується на фонетичному і синтаксичному рівнях.

З огляду на інтерпретацію діалогічного спілкування, яке відбивається в діалогічному тексті як діадичному знаку, композиційний сигнал розмовності тісно пов'язаний з синтаксисом, хоча слід визначити, що сигнали розмовності не можуть бути відокремлені один від одного, вони знаходяться у тісній взаємодії. Синтаксичний сигнал розмовності пов'язано з принципами okazionalnosti, ingerentnosti/ adgerentnosti, shablonnosti і stereotipnosti з тенденцією опущення дієслів-присудків, спрощення граматичної структури, порушення послідовності мовлення.

У діалогічному спілкуванні простежується тенденція переваги функції над значенням синтаксичної структури, що впливає із ролі комунікативної ситуації, пресупозицій в процесі міжособистісного спілкування, про що неодноразово наголошувалося у різних дослідженнях, присвячених розмовному мовленню: "...синтаксис є абсолютно домінуючим аспектом формування розмовної специфіки" [1, с. 76]. Граматична побудова діалогічного спілкування відбиває як його інтелектуальний аспект, так й емотивний. Ролі цих аспектів різні: інтелектуальний стосується змісту, а емотивний пов'язано з афектацією мовця, вираженням чого є емоційність як прояв самовираженням, і експресивність, яку слід потрактувати як засіб впливу на адресата.

Емоційність й експресивність висловлення пов'язані з численними мовленнєвими явищами, серед яких знаходяться перервані та усічені синтаксичні конструкції, так звані *interrupted i stop-short sentences*, або апосиопеза. З одного боку, апосиопеза виникає у разі емоційного збудження мовця і може з'являтися як в монологічній, так і в діалогічній формах мовлення; з іншого, апосиопеза впливає із відомої тенденції до економії мовних засобів у безпосередньому спілкуванні.

Апосиопезу не можна віднести ні до еліпсису, ні до так званих квазіпідрядних речень. Це явище і традиційний еліпсис мають

спільні риси: для них характерна нестабілізованість синтаксичної структури і синтаксично обумовлена модальність; також співпадають причини, які їх викликають. Еліпсис у традиційній граматиці кваліфікується як граматичне явище, закладене граматичною системою мови; у діалогічній формі спілкування на еліпсисі базується потенційно можливе опущення тих чи інших елементів структурної схеми речення, закладене системою мови, а саме в конкретній мовленнєвій реалізації в суб'єктно-суб'єктних взаємовідносинах в діалогічній формі спілкування. Пор. традиційний еліпсис і механізм утворення колоквиальних синтаксичних побудов:

Tontería. – ¡Mucho calor!

Gastón. – Sí, hace calor hoy (J. Benavente).

Cabeza de familia. – ¿No me pediste para botas el otro día?

Mujer. – ¡Claro, para la niña, que andaba descalza!

Cabeza de familia. – ¿Y el mes pasado? (J. Benavente).

Вони також відрізняються функціональним призначенням і сферою функціонування, формами мовлення, характерними для їх функціонування.

Можна припустити, що апосиопеза лежить в основі генези деяких типів квазіпідрядних речень, що призвело до синтаксичної омонімії, наприклад, імплікація очевидного слідства в десидеративних реченнях з *si* свідчить про їх спорідненість з умовними реченнями другого або третього типу з огляду на їхнє ідентичне морфологічне оформлення (вживання *Imperfecto* або *Pluscuamperfecto de Subjuntivo*). Щодо семантики десидеративні *si* – речення завдячуючи структурі визначають невербалізований смисл, а саме: суб'єктивну модальність бажаності, яка підкреслює спрямованість волевиявлення. Коло синтаксичної омонімії можна розширити: сюди слід віднести структури типу *cuando usted quiera; que yo sepa*, які із незавершених, нестандартних в результаті апосиопези перетворилися в нормативні одиниці граматичної системи іспанської мови і які вживаються самостійно.

Будь-яка мовленнєва реалізація граматичної структури повинна задовольняти вимогу комунікативної самодостатності. Незавершені висловлення як результат апосиопези отримують комунікативну самодостатність завдячуючи загальній смислової структурі тексту монологічного або діалогічного мовлення. Тому усічені, перервані

граматичні структури не можуть бути виокремлені як особливий тип речення в синтаксичній системі іспанської мови.

Механізм апосиопези співвідноситься з механізмом побудови діалогічного тексту. Сама усічена конструкція як компонент діалогічної макрофрази влітається в її синтаксичну канву не тільки проспективно, але й ретроспективно:

Olivia. – Pero ¿no sabes que mi orfandad es de ochenta pesetas? ¿Creías que yo podía vivir con ochenta pesetas?

Mateo. – Una mujer sola.. [podía vivir con ochenta pesetas]

Olivia. – Es que yo no soy mujer como las otras `... [quines podían vivir con ochenta pesetas] (J. Benavente).

До функціональної зумовленості апосиопези слід віднести різного роду уточнення обставин здійснення дії, недовомки, перебиви, які стають на заваді подальшого розгортання висловлення, розгорнуті перебиви-уточнення, перебиви-підтвердження, перебиви-заперечення, суб'єктивно-модальні оцінки тощо.

За нашими даними апосиопеза включає:

– континуальний розрив мовленнєвого ланцюга, при цьому відсутні будь-які мовленнєві (текстові) індикатори; репліка адресанта переривається реплікою адресата з метою передачі точної й детальної інформації, акцентуючи увагу на суб'єктивній модальності; спаяність реплік найтісніша через те, що вона не тільки текстова, але й синтаксична:

Pulina. – Pero tú crees que la Sociedad...

Isidoro. – Conmigo hubiera podido salvarse..., pero sólo contigo (J. Benavente);

– інтерупція мовленнєвого ланцюга за допомогою мовленнєвих інтерупторів:

Ezequiel.- Mi padre aseguraba...

Raimundo. – ¡No! ¡Silencio! (J. Benavente).

Обидва види апосиопези передбачають так звані усічені речення, однак співвідносна структурна схема усіченого речення може розгортатися у макрофразу:

Amigo. – No, señora; una locura. Su marido de usted...

Mujer. – ¿Qué?

Amigo. – Se ha matado (J. Benavente).

Emma. – Si él quisiera, con su talento, con una mujer inteligente a su lado...

Clotilde. – Contigo, por ejemplo.

Emma. – No lo digas en broma. Yo le obligaría dedicarse a la Literatura (J. Benavente).

З іншого боку, усічені речення можуть не знаходити свого мовленнєвого розгортання в конкретній макрофразі, яка також залишається усіченою. При цьому зростає роль пресупозиції в формуванні смислової структури макрофрази:

Isidoro. – Es que yo no quiero que tú tengas nada que ver en los negocios del Marqués; es que tampoco lo quiere Paulina... es que después de lo que hemos salido...

Marqués de Montiel. – Lo que sabías antes...Lo que creías que yo no sabía... (J. Benavente).

Апосиопеза не має обмежень щодо місця в мовленнєвому ланцюгу. Оскільки причини цього явища екстралінгвістичні – функціональне призначення апосиопези пов'язано з афектацією й експресією, складнощами у формуванні та вираженні думки, підтекстом, – то обсяг перерваної граматичної структури не впливає на місце розриву. В структурних схемах простого речення він може припадати на межу номінативного і вербального ядер, при цьому має місце тенденція використання уточнюючого питання про дію суб'єкта або мету цієї дії, модально-оцінного питання про дію суб'єкта; синтагматична лінія може містити однорідні перервані структури; апосиопеза може відсікати додатки всіх видів, які залежать від дієслова-присудка, що можна пояснити небажанням адресата, щоб адресант продовжив розгортати висловлення; відсічення різних видів означення, при цьому семантика інтеруптора включає суб'єктивно-модальний компонент тощо.

У поліпредикативних структурах апосиопеза, як правило, елімінує головне речення, яке, не будучи вираженим, імплікує негативну оцінку або негативну характеристику.

Апосиопеза зустрічається в складнопідрядних реченнях з підрядним підмета, умовними всіх трьох типів, а також їх еквівалентами з безособовими формами дієслова та їх граматичними синонімами *yo que tú..., tú en mi caso..., pudiendo vivir tan ricamente, como hará usted...* (J. Benavente), причинними і часовими. В складнопідрядних реченнях з підрядним додатковим, навпаки, усікається підрядне речення.

Таким чином, явище апосиопези слід тлумачити з урахуванням позамовного ряду. Усічені конструкції як результат апосиопези

слід співвідносити з повною структурною схемою відповідного типу речення, на основі якої можливе відтворення їхньої комунікативної самодостатності, з опорою на загальну інформацію, тобто кваліфікувати їх як рекурентні структури, притаманні граматичній системі іспанської мови, але які функціонують здебільше в такій мовленнєвій формі як діалогічна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Скрєбнев Ю. М.* Введение в коллоквиалистику. – Саратов, 1985.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2013

Гетьман З. А., д.філол.н., проф.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

ФУНКЦИОНАЛЬНОЕ НАЗНАЧЕНИЕ ПРЕРВАННЫХ И УСЕЧЕННЫХ СИНТАКСИЧЕСКИХ КОНСТРУКЦИЙ (на материале современного испанского языка)

Статья посвящена явлению апосиопезы, лежащего в основе перевывания и усечения синтаксических конструкций, которые квалифицируются как рекуррентные и присущие грамматической системе испанского языка. Названные конструкции анализируются в структурном и коммуникативно-функциональном аспектах.

Ключевые слова: *апосиопеза, прерванные синтаксические конструкции, усеченные синтаксические конструкции, нарушение последовательности речи, сигналы разговорности, коммуникативная самодостаточность.*

Guetman Z.O., Doctor of Philology, Prof.,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

FUNCTIONAL ASPECTS OF INTERRUPTED AND STOP-SHORT SYNTACTIC CONSTRUCTIONS IN MODERN SPANISH

The article deals with the phenomenon of aposiopesis which is considered to be the basis of interrupted and stop-short syntactic constructions that are recurrent and typical of grammatical system of the Spanish language. These constructions are analysed from the point of view of their structure and communicative value.

Key words: *aposiopesis, interrupted syntactic constructions, interruption of speech sequence, conversational markers, communicative self-sufficiency.*

Гейко Т.М., к.філол.н., доц.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ЗБЛИЖЕННЯ МОВ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ СУЧАСНОСТІ

У статті розглядається соціокультурна природа взаємодії мов та причини їх зближення у глобалізованому просторі. Наголошується на активному розвитку міжкультурної комунікації як частини глобалізаційного процесу.

Ключові слова: мовна взаємодія, мондіалізація, мультикультуралізм, глобалізація, мовна картина світу.

Мова, безперечно, є ключовим компонентом соціально-культурного простору, головним засобом його існування. Мовні контакти, які відбуваються під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, відображають не тільки органічну сутність мови бути формою людського мислення і спілкування, а також є виявом її динамічного онтологічного характеру. Дослідники європейських мов неодноразово зазначали, що зближення культур народів Європи сприяє зближенню мов, які мають тенденцію бути кальками одна з іншої у тому, що виражають [Meillet, 1952]. У наш час, коли економічні, екологічні та соціальні проблеми неминуче набувають планетарного розмаху, все частіше постає питання, як тенденція до глобалізації всіх сфер життя відбивається на сучасних мовах.

Наразі критерій географічної близькості контактуючих мов відійшов на другий план, поступившись місцем геополітичному, а основними зовнішніми чинниками мовного контактування виступають політичні, економічні та культурні зв'язки між народами. У лінгвістичній науці контакт двох мов сприймається як контакт двох культур, а ситуації сумісного контакту мов і культур сприяють інтерференції лексичного та культурного типів [Вайнрайх 1979, 157]. Активізація чи послаблення таких зв'язків не обов'язково спричиняє відповідні тенденції у мовній взаємодії. Визначальну роль тут відіграє світове лідерство тієї чи іншої країни у певній галузі діяльності.

Масштабність і всеосяжність процесів, що відбуваються у світі, вказують на глобальний характер перетворень, що дає підстави говорити про глобалізацію суспільства і всіх сфер життя. На зміну євроцентричному світу з домінуючими параметрами західної